

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפ"ש"מ. רמב"ם. נגלה וחסידות

יום הבהיר ה' טבת

•
שבת חנוכה

זאת חנוכה

מקץ

גליון יג (תעב)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראי עוועניו • ברוקלין, ניו יארק

שנת העיבוד, תהא שנת משיח טובה, שנת תשמט ידיך

מאתיים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק

שמונים ושש שנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה. עש"ק פ' מקץ, שבת חנוכה, שנת תשמט ידיך.

תוכן הענינים

מענה מכ"ק אדמו"ר שליט"א בנוגע למי שנולד ביום ל' כסלו מתי חל יום הולדתו בשנה חסרה..... ה

לקוטי שיחות

ו..... שלטת הרמב"ם והמאירי ביו"ט דחנוכה.....
ח..... שלטת הרמב"ם מתי הי' נצחון המלחמה.....
ח..... חנוכה - ימי שמחה.....
ט..... נצחון הגשמי ביו"ט דחנוכה.....
ט..... טומאת ע"ז מדרבנן מצד הגברא.....
י..... בנוגע להחילוק בין פורים לחנוכה.....

מאמרי כ"ק אדמו"ר שליט"א

הבליאור ב"העבר והעתיד אחד הוא" לגבלי הקב"ה.....יא

פשוטו של מקרא

בפרש"י עה"פ (וד"ה):

מא, ד בד"ה ותאכלנה..... יג
מב, ד בד"ה פן יקראנו אסון..... טו

מב, כב בד"ה וגם דמו.....טו
 מב, כז בד"ה וליפתח האחד.....טז
 מג, יח בד"ה וילראו האנשים.....לז
 מד, לז בד"ה הלא ידעתם כל נחש ינחש איש כמונלי וגו'..לז

נגלה

בענין גלגול שבועה.....חי

שונות

הערות בספר המאמרים תשט"ז.....חי
 הערות באוה"ת נ"ך ח"ב.....כ
 הערה בסה"מ תקס"ד.....כא
 הערה בלקו"ת פ' בחקתי.....כא
 הערה במ"מ ללקו"ת.....כא
 הערה בתניא פ"ט.....כא
 הערות בספר עטרת ראש.....כב
 אחז"ל בן יורם מלך שנה בחיל אביו.....כב
 הערה בתו"א דף כט, א (גליון).....כג
 בענין אמירת ב' פסוקי רוממו גו' בעת הוצאת ס"ת.....כג
 הערה במפתח ענינים לתו"א.....כד
 הוספות למ"מ בתו"א ריש בפרשתינו.....כה
 תיקוני בדא"פ בלקו"ש.....כו
 מתל היתה אמירת הפירסום המשך תער"ב (גליון).....כז

מספר פאקסמיליא לשלוח הערות: 9289 - 439 (718)

א. לתועלת הרבים:

במענה על השאלה:

מי שנולד ביום ראשון של ר"ח טבת (שהוא יום ל' של כסליו. וכן מי שנולד ביום ראשון של ר"ח כסליו שהוא יום ל' של מרחשון) מתל חל יום הולדתו בשנה שחודש כסליו חסר ור"ח טבת אינו אלא יום א' -

האם ביום א' טבת, א) שהוא ר"ח (כל' כסליו) (ב) כמו שמבואר בשו"ע אדה"ז סנ"ה סי"ג גבי בר מצוה שצריך ל"ג שנים שלימות מיום אל יום, או שאפשר לדייק אחרת ממש"כ שם "שאע"פ שלחדשים ושנים מונין וכו'" שכאשר לא צריך שנים שלימות מיום אל יום העיקר הוא בחודש כסליו (בכ"ט. והוא מהמג"א שם סק"י (ובטה"ד נסמן בשוה"ג לשו"ע אדה"ז שהוא בסק"ד) ושם בלשון "צ"ע. . ומ"מ נ"ל וכו'". ובענין זה במשנ"ב שם סקמ"ה מכמה פוסקים במי שנולד כאשר ר"ח הוא יום אחד).

- או גם כמו בשעורי חת"ת: שעור תהלים, אשר "בחדש של כט יום אומרים ביום כט השעור דשני הימים" (היום יום ע' ה), וכן בשעור תניא (ע"פ המורה שעור) - שמזה נראה השליכות דיום ל' לחודש שלפניו.

הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות (ביום ועש"ק כ"ג כסלו שנה זו):

"שני הימים".

ונפק"מ לגבי ההנהגה לפי "מנהגי יום הולדת": עליל' לתורה בו ביום, הוספה בצדקה, אמירת תהלים וכו'.

א' התמימים
- תות"ל 770 -

ל ק ו ס י ש י ח ו ת

ב. בלקו"ש חנוכה ביאר פלוגתת המאירי והרמב"ם אם נצחון המלחמה הי' ביום כ"ד כסלו או בכ"ה כסלו והיו"ט נקבע ביום כ"ה ולא בכ"ד יעו"ש, ויש לבאר כללות המהלך של הליקוט דבתחילה ר"ל לדעת המאירי ושאר פוסקים, דמזה גופא שהיו"ט נקבע ליום כ"ה אף דנצחון המלחמה הי' בכ"ד מוכרח דהיו"ט נקבע רק מצד נס של הנרות ואינו מצד נצחון המלחמה, דאם הי' היו"ט מצד נצחון המלחמה הי' היו"ט נקבע ליום כ"ד, אבל הרמב"ם דסב"ל דנצחון המלחמה הי' ביום כ"ה שפיר סב"ל דהיו"ט נקבע גם משום נצחון המלחמה (ובמילא מסתעף מזה ג"כ אם יש חיוב שמחה גשמי), אבל אח"כ שולל זה דגם להמאירי ושאר הפוסקים אפ"ל דהיו"ט נקבע גם מצד נצחון המלחמה, ומ"מ לא נקבע ביום כ"ד אלא ביום כ"ה, כמו שהוא בפורים שהיו"ט ודאי קשור מצד המלמה, ונצחון הי' ביום י"ג, ומ"מ נקבע היו"ט ביום המנוחה, במילא אפ"ל כן גם לפי המאירי. (וראה גם במקראי קודש - חנוכה ע' ד').

וממשיך לבאר דלדעת המאירי חנוכה ופורים דומים ממש זל"ז דשניהם נקבעו ביום המנוחה, והנפק"מ הוא רק מה הי' התוצאה מהמלחמה ביום המנוחה, דבפורים הי' התוצאה עצם ההצלה של ישראל (וכיון שזהו הצלה גשמי, לכן יש חיוב שמחה גשמי) ובחנוכה הי' התוצאה מהמלחמה נצחון הדת, שהוא נצחון רוחני, שזה מתבטא בהנס דנרות, (וכמבואר בלקו"ש חכ"ה ע' 239, צויין בהערה 25 דכללות ענין האור הו"ע רוחני וכו') וזה מודגש שהקביעות דחנוכה הוא ביום המנוחה, דאז ישנה התוצאה מהמלחמה. אבל הרמב"ם סב"ל דהיו"ט נקבע גם על עצם המלחמה שהי' באופן נסי, ולכן נקבע היו"ט ביום הנצחון עצמו, ואינו דומה לפורים שהמלחמה הי' באופן טבעי, ולכן סב"ל ג"כ שיש חיוב שמחה גשמי.

ולפי"ז מובן מה שמבאר בסעי' ב' דפליגי אם הנס דנצחון המחלמה אינו אלא הקדמה והכשרה לנס הנרות שהוא הגמר והשלימות או שהוא דומה בתוקפו לנס הנרות וכו', דלכאורה גם אי נימא כפי שר"ל בתחילה דלהמאירי נקבע היו"ט בכ"ה משום נס דהנרות, ואל משום המלחמה שהי' בכ"ד, משא"כ להרמב"ם נקבע ג"כ משום נצחון המלחמה, צריך ביאור זה למה להמאירי לא נקבע היו"ט משום המלחמה, משא"כ להרמב"ם, כיון דלהמאירי הנצחון אינו

אלא הקדמה והכשרה וכו' משא"כ להרמב"ם הוא דומה בתוקפו לנס הנרות, ומסגנון השיחה משמע דביאור זה הוא שייך רק עכשיו לאחר שדחה מה שר"ל בתחילה? ולהנ"ל מובן כיון דלפי ההו"א הנה לפי המאירי לא הי' היו"ט קשור כלל עם נצחון המלחמה (ובמילא הי' הביאור בזה צריך להיות באופן אחר) משא"כ עתה נמצא דגם להמאירי נקבע היו"ט משום המלחמה (כמו בפורים), אלא שהוא מחמת תוצאת המלחמה ביום המנוחה, שזה נצחון הדת, ועפ"ז מו"ב ג"כ דבתחילה אומר להמאירי שנקבע בכ"ה משום שהוא יום **המנוחה** מהמלחמה, ואח"כ אומר שנקבע בכ"ה משום **הנס** **דהנרות**, כי כנ"ל היינו הך, דהנס הנרות זהו התוצאה מהמלחמה, נצחון הדת.

ולפי השיחה יוצא דבר חדש, דהא דנקבע משום נס דהנרות, אי"ז כ"כ משום עצם **הנס**, אלא דזהו משום נצחון הדת שהיא תוצאה מנצחון המלחמה.

ולפ"ז יש להעיר במ"ש בס' נאות יעקב (לרי"י אלגאזי, דרוש לשבת חנוכה ע' ע"ג, איזמיר תקכ"ז) שהביא בשם הראנ"ח וז"ל: כמ"ש מהראנ"ח ז"ל שקביעות ימי החנוכה לא הי' עיקרן נְפִי נס הפך שאין לקבוע ימים טובים בהלל והודאה מפני הנס באיזה ענין הפך מטבע, אלא כשהי' ענין הצלה מצרה, ועשרה ניסים היו נעשים בבית המקדש ולא קבעו בעבורם ימים טובים, אלא עיקר קביעות מפני הישועה הנעשית להם בנצחון על אויבים כו' עכ"ל, ומדבריו משמע שעיקר החג נקבע משום הנצחון הגשמי, אבל לפי הנ"ל בהשיחה א"ש דעיקר קביעות החג הוא משום הנרות לדעת שאר הפוסקים, אלא דאין הכוונה לעצם הנס, אלא למה שמתבטא עי"ז נצחון הרוחני.

ולכאורה אכת"ב צ"ב: א) איך יש הו"א לומר דקביעות החג אינה מצד נצחון המלחמה, ולכן לא נקבע ליום כ"ד, הלא בנוסח על הניסים מבואר בהדיא שהיו"ט קשור גם עם נצחון המלחמה. ב) במ"ש בסעי' ד' בחצע"ג לבאר תוכן פלוגתת הרמב"ם והמאירי והרמב"ם מהו עיקר הנצחון וכו' עיי"ש, דלכאורה מה זה שייך כאן לאחר שביאר **דהתוכן** דביאור אדה"ז מתאים גם לשיטת הרמב"ם, דלכאורה ביאור זה שייך כמ"כ לעיל, ומסגנון השיחה משמע שזה שייך כאן? ועוד דבאמת ביאור זה כבר הובא לעיל בקיצור בסעי' ב' כנ"ל ומה ניתוסף כאן חדש על מה שנתבאר לעיל? ויל"ע.

*

ג. ב) וכדאי להעיר דלפי מ"ש בברכ"י ר"ס עת"ר לתרץ הקושיא למה להרמב"ם מדליקין בליל כ"ה ולא בליל כ"ו, דמ"ש הרמב"ם "וכשגברו ישראל וכו' ואבדום בכ"ה בחודש כסלו" הלינו שלא נראה בפירסום תגבורת ישראל כ"א בכ"ה, כלומר בתחילת יום כ"ה, והביא שכן פי' ג"כ בס' בתי כהונה בית ועד דף יא, ב, ועי' גם מעשה רוקח שם, נמצא דבאמת ליכא שום פלוגתא בין הרמב"ם והמאירי כי לכו"ע היל' הנצחון ביום כ"ד, אלא דבכ"ה נראה בפירסום, (וראה באור התורה כרך ה' ע' 1928 שכתב: "שעיקר ניצוח המלחמה היל' ביום כ"ד") וראה גם בדרשות חת"ס (ח"א סח,א, ד"ה ברמב"ם) ותוכן דבריו דאעפ"י שכבר כמה פעמים הוציאום מסביבות ירושלים לא האמינו שיהי' זה גאולה גמורה ממלכות יון, וביום כ"ד כסלו היל' ניצוח אחד והדליקו המנורה לערב בליל כ"ה ולמחרת מצאו הנס אז ידעו שלא יהי' להיוונים תקומה לפניהם, נמצא דביום כ"ה חנו כי ידעו שעכשיו הוא הגאולה שלימה ממלכות יון עינ"ש, נמצא דסב"ל דגם לפי הרמב"ם היל' הנצחון בפועל ביום כ"ד אלא דביום כ"ה נתברר הדבר וכו', במילא ליכא פלוגתא בין הרמב"ם והמאירי. אלא דמלשון הרמב"ם וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בכ"ה בחודש כסלו היל' ונכנסו להיכל משמע דנכנסו להיכל אח"כ, ומובן דבהשיחה מבאר כפי שמשמע מסתימת לשון הרמב"ם.

*

ד. ג) עוד יש להעיר דהגרי"ז פירש דמ"ש הרמב"ם דחנוכה הן ימי שמחה הכוונה רק לענין איסור הספד ותענית (ראה בספר בינו שנות דור ודור ע' נ"ח, ובשו"ת חמדת צביל ח"ד סי' כ"ו וראה גם בשלמי שמחה ח"ב סי' כ"ג) נמצא ג"כ דליכא פלוגתא בזה, דלכו"ע ליכא חיוב שמחה גשמי וכו' אלא דלכאורה קשה לפרש כן כיון שהרמב"ם כתב בהדיא בסוף ההלכה שאסורין בהספד ובתענית וא"כ למה הוצרך לכתוב שהן ימי שמחה, ולכן מסתבר לפרש שיש חיוב שמחה, וכדמובא בהערה 10.

עוד יש להעיר דלפי מ"ש הרמב"ם בהל' ו' "אבל ראש השנה ויוהכ"פ אין בהן הלל לפי שהן ימי תשובה ויראה

ופחד לא ימי שמחה יתירה" (וראה לקו"ש חכ"ד ע' 229 הערה *4) משמע דלחיוב הלל בעינן ימי שמחה וכו', ובמילא לכאו' מסתבר דמ"ש הרמב"ם "ימי שמחה והלל" הנה השמחה קשור עם הלל דכיון שתיקנו חיוב הלל הוצרכו ג"כ לתקן שהן ימי שמחה דרק אז שיין אמירת הלל, וראה גם בטור או"ח סי' ת"כ שהביא בשם הרי"ף גיאת בנוגע לר"ח וחנוכה וכו' שהן ימי שמחה ובכל אחד מהם אומרים הלל זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו כו' עיי"ש.

כן יש להעיר מלקו"ש פ' בהעלותך תשמ"ח שביאר הספרי דוביום שמחתכם אלו השבתות דקאי על שמחה דשמיא ולא לשמחה טבעית עיי"ש בארוכה, ולפ"ז הי' אפשר לפרש כן גם כוונת הרמב"ם הכא לענין חנוכה.

עוד יש להעיר ממ"ש באור גדול יומא פ"ז מ"ד דלהרמב"ם הדליקו הנרות ביום כ"ה, דלשיטתיה אזיל דסב"ל בהל' תמידין ומוספין פ"ג ה"י והי"ב דמדליקין ג"כ בבוקר, דלפ"ז נמצא דגם נס זה הי' בסמיכות לנצחון המלחמה, ודומה יותר לפסח שהי' הכל בבת אחת.

*

ה. ד) ובכללות השיחה יש להעיר דהרמב"ם סב"ל דהיו"ט הוקבע גם משון נצחון הגשמי, די"ל דלשיטתיה אזיל, ע"ד המבואר בלקו"ש בכמה מקומות ובח"כ פ' ויצא (ג) דשיטת הרמב"ם לגבי בן נח, דאף דאין בהם תכלית מצ"ע, רק בשביל התורה ובשביל ישראל, מ"מ הם נעשים למציאות מצ"ע עפ"י הלכה, ולכן הן שייכים למ"ה, ועיי"ש בשיטת הרמב"ם לענין שחיטת עכו"ם, וראה גם לקו"ש חכ"ג פ' בלק (ב) דלשיטת הרמב"ם הגאולה העתידה יפעול גם באוה"ע מצד עצמם, ואפ"ל ג"כ דלשיטתו אזיל, דאף שהם נבראו בשביל ישראל נעשים הם מציאות בפני עצמם, א"כ יש לפרש גם הכא דהרמב"ם לשיטתו דאף דכל הנצחון הוא בשביל הרוחניות וכו', מ"מ נעשה חשיבות בנצחון הגשמי מצ"ע, ולכן סב"ל שהיו"ט הוקבע גם משום זה, וראה הערות וביאורים גליון רס"ז אות ב'.

*

ו. ה) בהמבואר בלוק"ש פ' וישלח לענין טומאת ע"ז

מדרבנן שהוא טומאה מצד הגברא, ואינו המשך להאיסור ע"ז מה"ת שהיא בהחפצא עי"ש, ראה ע"ז נב, ב, דבעי ר' יוחנן מר' ינאי תקרובת עכו"ם של אוכלין מהו מי מהני להו ביטול כו' כיון דאיסורא לא בטל טומאה נמי לא בטלה, או דילמא איסור דאורייתא לא בטיל טומאה דרבנן בטיל עי"ש, והקשה ר"ש קלוגער בעבודת עבודה דמכאן סתירה למ"ש המג"א סי' קפ"ד (וכן בשו"ע אדה"ז שם סוף סעי' ב') דאם מחוייב לברך מספק ברכת המזון מה"ת. מחוייב לברך גם ברכה ד' שלא יבואו לזלזל בו, והיכא דנולד ספק בדאורייתא ובדרבנן אף בדרבנן לחומרא מכח דאתי לזלזולי בדרבנן כו' וא"כ כאן דנזדמן הדאורייתא ודרבנן ביחד ואם לאיסורא לא מהני ביטול שהוא מה"ת, כן לא יועיל גם לענין טומאה דרבנן עי"ש, ולפי השיחה שפיר יש לחלק ביניהם דשם התקנה דרבנן הוא באופן אחד עם הדאורייתא, ולכן אין לחלק ביניהם, משא"כ הכא דכל יסוד דין טומאה דרבנן חלוק לאיסורא דאורייתא כנ"ל, שפיר יש לחלק ביניהם. וראה בגליון הקודם סי' ה'.

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
- ר"מ בישיבה -

ז. בליקוט דחנוכה ש.ז. מובא בזה"ל: ויש לומר שלדעת הרמב"ם זהו אחד מהחילוקים בין פורים וחנוכה דאף שבשניהם היתה הצלת וגאולת ישראל מיד אויביהם ושונאיהם .. ולכן בפורים נחשב נצחון המלחמה רק כעין הכשרה והקדמה להעיקר - ישועת ישראל, ולכן נקבע החג לא ביום שבו הי' נצחון המלחמה אלא ביום המנוחה שבו מודגשת הצלת ישראל.

ויש להעיר (וגם להמתיק) הנ"ל מזה שמוכח בלקו"ש ח"א פר' יתרו (א) בענין דומה להנס דפורים, (המן מזרע עמלק), ובזה"ל, מאי טעמא שמדייק (רש"י) בלשונו לומר **ומלחמה** עמלק (שמדגיש מלחמתו של עמלק ולא נצחונם של ישראל), ולכאורה הו"ל הצלת ישראל, מפלת עמלק, וכיו"ב, (להשמיענו עיצומו של הנס).

אמנם עפ"י הנ"ל יובן . . ומלחמת עמלק, כדמוכח דהחיבור עדיין אינו בשלימותו כי עדיין הקליפה מתנגדת ולכן בא יתרו והודה להקב"ה ז.א. לתקן ולהשלים את

החיבור ע"י בירור וזיכוך הלעו"ז שלא הושלם עד אז, ובמילא מובן הדיוק שדוקא שמועת **מלחמת** עמלק היא שהביאה את יתרו ולא הנצחון של ישראל במלחמה זו.

מזה יש לקשר לעניננו (א) שיש נפק"מ בין נצחון המלחמה וישועת ישראל וכמוזכר שמה המלים הצלת ישראל. (ב) עפ"י הנ"ל יומתק ביותר למה בא יתרו כששמע דוקא **מלחמת** עמלק (גם דרגא והכנה באפשריותו מיעוט וקדום יותר עוד לפני הדרגא של נצחון ממש) זה מובן כבר מאחר שראה ושמע שרק **ההקדמה מלחמת עמלק קרה** אבל עוד לא הגיע לשלימותו של **הצלת** ישראל ו**ישועת** ה', וזהו החוב על יתרו לבוא לתקן ולהשלים למפלת עמלק להצלת וישועת ישראל.

הת' דוד שרגא פאלטער

- תות"ל 770 -

מ א מ ר י כ " ק א ד מ ו " ר ש ל י ט " א

ח. בד"ה פדה בשלום תשל"ח (קונטרס ל"ט כסלו תשמ"ח) מבאר כ"ק אדמו"ר שליט"א שאף שתחלת הבריאה היתה ע"י כי חפץ חסד הוא ולא ע"י אתעדל"ת, מ"מ מכיון שכוונת הבריאה היא בשביל ישראל ובשביל התורה, צריך לומר שגם לפני הבריאה נעשים ענינים אלו באתעדל"ת של ישראל, כידוע בענין במי נמלך כו' שעלה לפניו ית' התענוג שיהי' מעבודת הצדיקים כו'. ומוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א שע"י עבודת ישראל פועלים את הענין **קודם** הבריאה, מכיון שאצלו ית' העבר והעתיד אחד. וכבר עכשיו קיימת אצלו ית' - האתעדל"ת **שאחר** הבריאה.

וממשיך לבאר שהגם "שע"י עבודת האדם נעשה הענין למעלה גם קודם העבודה" כנ"ל, עכ"ז יש מעלה ליתרה דוקא כשבאה עבודתם **בפועל**.

והנה בסה"מ תש"ג ד"ה אדון עולם אות ה' מבאר ש"הרצון גלוי למלוכה בא ע"י התעוררות הנבראים הן **בתחלת הבריאה** (ז.א. לפני הבריאה - המעתיק) ע"י התענוג בהמס"נ וקיום התומ"צ של הצדיקים והן **לאחר שנבה"ע** ע"י

הקבעומ"ש בקיום התומ"צ בתמימות דכל ישראל. ע"כ. (ובכללות הוא ע"ד צדיקים ובע"ת (- כל ישראל), מתאים להמבואר בד"ה פדה בשלום שע"י תומ"צ בפועל נעשים בבחי' בע"ת. עיל"ש).

והנה בהשקפה ראשונה הרי"ז מתאים עם החידוש המבואר ב"פדה בשלום" שענין "כמי נמלך" מתייחס לפעולת הנבראים בפועל אחר הבריאה (רק שלגבי הענינים הנפעלים למעלה, ישנו חילוק אם הוא לפני שבא בפועל או אחר שבא בפועל). וגם כאן (בתש"ג) הלשון הוא שהרצון גלוי למלוכה בא ע"י התעוררות הנבראים הן בתחילת הבריאה כו' כנ"ל. אא"כ כוונתו - ההתעוררות שנעשית למעלה מעבודת הנבראים אח"כ. (כפי' הרגיל).

(אח"כ מבאר שלאחר שנבה"ע, הוא ע"י קבעומ"ש בקיום התומ"צ, ומהמשך הלשון משמע שגם בזה מדבר ביחס לתחלת הבריאה, אבל בפשטות (בפרט שבמאמר דר"ה עסקינן) כוונתו להתעוררות שעושים הנבראים כדי לעורר רצון הגלוי למלוכה בכל שנה ושנה. (אף שזהו מחדש, ובכ"מ מבואר שזהו מהרצון המוחלט בעצמותו, ולכאורה הוא ע"ד תחלת הבריאה). ואפשר שזהו המבואר ב"פדה בשלום" בעילוי הפועל על הכח. וראה גם קונטרס ר"ה ש.ז.

בכללות הענין יש להעיר על שינוי לשון שבתרס"ו (ד"ה שובה ישראל) מבאר שבמי נמלך כו' הוא ע"י הצדיקים שיתלבשו בגופים ויקיימו התומ"צ בפו"מ. משא"כ בתש"ג מבאר שזה נעשה ע"י הקבעומ"ש דכל ישראל. ועפהנ"ל מובן כי בתש"ג מדבר אודות העבודה שבכל שנה ושנה כו' כנ"ל. מלבד מה שהכוונה בצדיקים היינו לכל ישראל, אלא שלמעלה נק' צדיקים וע"י קיום תומ"צ בפועל נעשים בבחי' בע"ת, כמוזכר לעיל.

ולסיכום נמצא שהפיל' ב"העבר והעתיד אחד", אינו שהקב"ה יודע עכשיו מה שיהי' בעתיד, אלא שהעתיד קיים כבר בתחילת הבריאה! וא"כ (בכח) ישנה העבודה דנש"י ואתעדל"ת כו', וזהו החידוש במאמר "פדה בשלום" שמילחמים את האתעדל"ת לנבראים, ולא כמבואר ברוב המאמרים שזהו רק ע"ד העלאת מ"ן מיני' ובי'. אלא שמוסיף במאמר שאחרי שהעבודה באה בפועל בזמן הגשמי של גדר הבריאים אזי הם באופן נעלה יותר (כמבואר באות

(ד'). וראה באות ה' בנוגע לקבלת התורה בפועל: "ואף שגם ענין זה (מה שישראל קבלו את התורה בפועל) נעשה אצלו ית' גם בתחילה הרלי ענין זה הוא רק מצד למעלה (מכיון שאצלו ית' העבר והעתיד אחד) משא"כ בהעולם לא הי' ענין זה. ע"כ. (הדגשות המעתיק). (נמצא שההוספה של הכפועל הוא רק שיהי' גם בגדרלי הכבראים).

הת' אלישיב קפלון

- תות"ל 770 -

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

ט. בפרש"י ד"ה ותאכלנה (מא, ד): סימן שתהא כל שמחת השבע נשכחת בימי הרעב, עכ"ל.

וצריך להבין:

א) לקמן בפרשתינו כשפתר יוסף החלום לפרעה מפרש שם רש"י כמה פרטים בפתרון החלום.

ושם המקום לפרש גם פרט זה.

ולמה דוקא פרט זה מפרש רש"י כאן.

ומשמע מזה, שכל הפרטים האחרים שבהחלום כולל זה מה שנשנה החלום הן בנוגע לפרות והן בנוגע לשבלים - זה מובן גם כאן לכן חמש לקמרא, ורק פרט זה לא הי' מובן לו, ולכן הי' רש"י מוכרח לפרש לו כאן, ולא הי' יכול להמתין לפרש לו זה במקום שפתר יוסף החלומות לפרעה ששם הוא עיקר מקומו.

ב) עיין בפרש"י ד"ה ונשכח כל השבע (מא, ל): הוא פתרון הבליעה, עכ"ל.

ואינו מובן, למה לא פירש"י כאן "(הוא פתרון) האכילה" על דרך שפירש בד"ה הנ"ל, או "האכילה והבליעה".

ועיין בשפתי חכמים, אבל נוסף לזה שאין פירושו ברור כל כך, הרי לכאורה שאלה הנ"ל אינה מתורצת, הדינו שבד"ה ותאכלנה מפרש רש"י שזה פתרון "האכילה".

ג) על דרך שאלה הנ"ל יש להבין בנוגע למה שפירש"י בד"ה יפות מראה (מא, ב): סימן הוא לימי השובע שהבריות נראות יפות זו לזו שאין עין ברי' צרה בחברתה, עכ"ל.

שלכאורה שייך זה במקום שפטר יוסף החלומות לפרעה, ולא כאן.

אבל כאן יכולים לתרץ ששם (במקום שפטר יוסף החלומות לפרעה) לא נזכר בכלל פרט זה, ששם לא נאמר "יפות מראה" רק "יפות תואר", ולכן מפרש רש"י פרט זה כאן.

אבל לכאורה זה גופא צריך ביאור, אם פרעה ראה בחלומו פרות הן "יפות מראה" וכפי שרש"י מפרש כאן יש לזה פתרון מיוחד, למה שינה בזה כשסיפר החלום ליוסף ואמר שהפרות הן "יפות תואר".

ולהעיר, שהפירוש של "תאר" ו"מראה" כבר פירש"י בפרשת ויצא (כט, יז).

ד) ובכל אופן צריכים ביאור, מה אינו מובן להבין חמש למקרא שרש"י צריך לפרש לו כאן ענין זה, בו בשעה שיש כמה פרטים בהחלום שאין רש"י מפרש פתרונם כאן.

ואולי הי' אפשר לתרץ שאלה זו בדוחק על כל פנים.

שהרי כנ"ל, פירש"י בפרשת ויצא (כט, יז) שמראה הוא "זינו קלסתר".

וכשהבן חמש למקרא ללמוד פסוק זה יקשה שענין של "זינו קלסתר" שייך "בבן אדם" אבל לא בבהמה.

ועל זה מתרץ לו רש"י כאן, שאין הכי נמי, אבל היות שחלום זה של פרעה לא הי' סתם חלום אלא שכל פרט בחלום זה בא להראות על ענין מיוחד, ולכן בפרות אלו הי' ה"זינו קלסתר" שלהן באופן מיוחד משאר בהמות להראות

על פרט הנ"ל.

*

י. בפירש"י ד"ה פן יקראנו אסון (מב, ד): ובבית לא יקראנו אסון א"ר אליעזר בן יעקב מכאן שהשטן מקטרג בשעת כסכנה, עכ"ל.

ולא הבתי, מהו השאלה של רש"י: ולכאורה גם הבן חמש למקרא יודע שבבית הוא יותר שמור מחוץ לבית, ולמה צריכים לקשר זה דוקא בזה שהשטן מקטרג בשעת הסכנה.

ואולי הפירוש ברש"י הוא שאם נגזר מלמעלה שיהי' לבנימין "אסון" הרי גם בבית יהי' לו אסון, ועל זה מתרץ שאפילו אם לא נגזר עליו אבל זה שילך במקום סכנה יגרום זה וכו'.

אבל לפי זה צריך עיון במה שאמר יצחק בפרשת תולדות (כו, ט): "...כי אמרתי פן אמות עלי'".

שהרי גם כאן היא אותה שאלה לכאורה, "וכשלא ילך שם לא ימות", דהיינו אם נגזר עליו מלמעלה שבא זמנו למות הר ימות בכל מקום, ולמה הי' יצחק ירא.

וגם כאן לכאורה צריכים להתירוץ "שהשטן מקטרג בשעת הסכנה".

*

יא. בפירש"י ד"ה וגם דמו (מב, כב): אתין וגמין רבויין דמו וגם דם הזקן, עכ"ל.

וצריך להבין:

(א) מה נוגע לנו כאן שגם "אתין" רבויין.

(ב) עיין בפירש"י בפרשת בראשית ד"ה את קין את אחיו את הבל (ד, א): ג' אתים רבויים וכו', עכ"ל.

וכן בפירש"י בפרשת וירא ד"ה גם היא (כ, ה):

לרבות עבדים וגמלים וחמורים וכו', עכ"ל.

וכן בפירש"י בפרשת חילי שרה ד"ה גם אתה (כד, מד):
גם לרבות אנשים שעמו, עכ"ל.

וכן בפירש"י בפרשת וישלח ד"ה כי גם זה (לה, יז):
...ורבותינו דרשו עם כל שבת נולדה תאומה ועם בנימין
נולדה תאומה לתירה, עכ"ל.

ולמה אין רש"י מקדים בכל מקומות אלו: "אתין
וגמין רבויין" כמו שמקדים בפרשתינו.

ג) בפסוק (מג, ח) נאמר: ...גם אנחנו גם אתה גם
טפנו.

והנה נוסף לזה שצריכים להבין למה פרט הכתוב
"אנחנו" "אתה" ו"טפנו".

(ועיין בכללי יקר ובאור החיים שמתעכבים על זה).

עוד אינו מובן, למה נאמר ג' פעמים גם בפסוק זה,
ואין רש"י מפרש זה.

*

לב. בפירש"י ד"ה ויפתח האחד (מב, כז): הוא לוי שנשאר
יחיד משמעון בן זוגו, עכ"ל.

עיין בשפתי חכמים, אבל עוד אינו מובן:

א) עיין בפסוק (מב, יג): "...והאחד איננו".

והנה גם כאן אינו מובן למה נאמר והאחד ולא אחד
ולמה לא פירש"י כאן כלום.

ואם זה "דרך המקראות וכו'" מהיכן יודע רש"י לפרש
מה שפירש.

אבל עיין בפירש"י ד"ה ויאמרו שנים עשר עבדיך
וגו' (מב, יג): ובשביל אותו אחד שאיננו נתפזרנו בעיר

לבקשו, עכ"ל.

שלפי זה מוכן הלשון בכתוב והאחד.

(ב) למה העתיק רש"י תיבת "ולפתח" מן הכתוב.

ג) צריכים ביאור למה דוקא חמורו של לוי ה' צריך למספוא וכל שאר החמורים לא ולמה לא נתנו כל השבטים מספוא לחמוריהם.

*

יג. בפירש"י ד"ה וייראו האנשים (מג, יח) כתוב הוא בשני יודי"ן ותרגומו ודחילו, עכ"ל.

לכאורה כוונת רש"י כאן שלא נטעה לפרש "וייראו" מלשון ראי'.

אבל צריך עיון קצת, למה לא הביא ראי' מפסוק מפורש: בפרשת וירא (כ, ח)... וייראו האנשים מאד, ששם מוכרחים לפרש וייראו מלשון מורא.

הרב וו. ראזענבלום
- תושב השכונה -

יד. בפרק מד פסוק טו עה"פ "הלא ידעתם כי נחש ינחש איש אשר כמני" כתב רש"י ז"ל "הלא ידעתם כי איש חשוב כמוני יודע לנחש ולדעת מדעת ומסברא ובינה כי אתם גנבתם הגביע".

הרי רש"י מפרש כאן ברור שהי' ליוסף ג' דרכים נפרדים שמהם הי' יכול לדעת על דבר גניבת הגביע, והיינו: (1) מדעת. (2) מסברא. (3) מבינה.

וצריך להבין מה הם הג' דרכים שרש"י לא האריך לבארם, ומה שיותר קשה לי כי חיפשתי בכמה וכמה מפרשי רש"י ואף אחד לא טרח לבאר הג' דברים.

הרב משולם פיליוול הכהן הרוך
- ברוקלין נ.י. -

נ ג ל ה

טו. בב"מ דף ד' ע"א מה לעד אחד... שכן שבועה גוררת שבועה... אמר רב פפא... פיו יוכיח עכ"ל ונחלקו הראשונים (רש"י והריטב"א) אי הגמ' מהדר משינויא דרב פפא או לא ולפ"ז נמצא דזה דהגמ' אמר פיו יוכיח תלוי המשמעות בהמחלוקת הנ"ל. לפי רש"י דקמהדר לי' מרב פפא אמר פיו יוכיח היינו דבהודה במקצת נשבע על מה שכפר ולא הודה. משא"כ להראשונים דס"ל דלא מהדר מרב פפא הפי' פיו יוכיח דבמודה במקצת ההודאה גורר שבועה אשאר, עיין ריטב"א.

ויש להעיר דלפ"ז ל"ל דג"כ תלוי הפירכא דשבועה גוררת שבועה, דלפי רש"י ל"ל הפשט דמכיון דהשבועה השניה נגדרת מהשבועה הא' לכן הוה כאילו גם השבועה השני' הוה על העדאה וממילא אין ראי' מגלגול שבועה, משא"כ לפי הריטב"א הוה הפי' שעד אחד יש לו חומרא גזה"כ דגלגול שבועה.

ואולי ל"ל שג"כ יומתק בזה המחלוקת אי מגלגלין שבועה אף במקום שלא נשבע השבועה הא' רק שלם מכיון שאמר איני יודע ומתוך שאין יכול לישבע משלם, עי' שו"ע חו"מ סי' צ"ד סעיף ז'. וסברת הפלוגתא היא אם השבועה עצמה מגלגל השבועה או החיוב שבועה. והשתא אולי ל"ל שלפי רש"י השבועה עצמה מגלגל ולכן השבועה השני' נחשבת אהעדאה משא"כ לפי שאר הראשונים החיוב שבועה מגלגל וזה הוה הגזה"כ שאף החיוב שבועה מגלגל.

הת' בן ציון חיים אסטער
- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -
ישיבה גדולה לונדון אנגלי'

ש ו נ ו ת

טז. בספר המאמרים תשט"ז (הוצאה החדשה שזכינו וי"ל שלהי תשמ"ח) ע' 395 נדפס ד"ה אשרי תבחר ותקרב מאור

ליום ועש"ק פ' חילי שרה, ה'תשט"ז.

(ובהמפתח המאמרים ע' VII צוילין: "נדפס כאן פעם הראשונה").

ובהע' 1: "מאמר זה אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א ב"וואכנאכט" אצל נכדו של הרב א.א. הכהן".

וסתמו ולא פירשו מיהו "הרב א. א. הכהן".

ולהעיר שמאמר זה כבר נדפס בסה"מ תשט"ו-תשט"ז (קופיר חמוש"ד מכורך) ע' לז בכותרת: "ר"פ של המאמר שזיכנו בו הוד קדושת אד"ש באור ליום עש"ק חילי, כו חשון תשט"ז. בליל השמורה (וואכטנאכט) של נכדי הרוך הנימול אבינועם יחזקאל הכהן בן אסתר של' לאויש"ט".

ו"הרב א. א. הכהן". הוא הרה"ג ר' אפרים אליעזר הכהן יאלעס (זצ"ל).

*

שם ע' 397 בקטע המתחיל אמנם: שורה המתחלת למעלה וכן שורה המתחלת עולם נדפס פעמיים וצריך למחקו בפעם הראשון.

*

בהע' 4: "ראה בכ"ז אוה"ת בראשית תתרכח, סע"א ואילך".

ולהעיר שאוה"ת בראשית הנ"ל נעתק מלקו"ת לג"פ והוא הגהת אדמו"ר מהר"ש לד"ה השמים כסאי שבתו"א. כידוע שההגהות שבח"ע שבלקו"ת לג"פ הם מאדמו"ר מהר"ש. וכמו שהאריך בזה הרב שלום דובער לוי ב"גדיל תורה נ.י. דתשרי חשון תשל"ט (ועי"ש בגליונות שאח"ז) ועייג"כ מ"ש בגליון דפ' שמיני אשתקד. (וידוע שאת ההגהות על השמים כסאי אמר אדמו"ר מהר"ש בהמשכים בקיץ תרל"ח, ונראה שקטע זה נאמר בשבת חזון ד"ה גדול יהי' כבוד הבית זה - ע"פ רשימת מאמרי דא"ח אדמו"ר מהר"ש (הוצאת תשמ"א) ע' לח).

(וכנראה נמשך המצילון אחרל ספר הליקוטלים אות בלת
ע' קצו-קצז (ערך בית סק"ד (ההפרש בין בלת (בית תפלה)
לחצר)).

אך ההגה"ה הנ"ל (לתו"א ד"ה השמים כסאי - מאדמו"ר
מהר"ש) מלוסד על לקו"ת במדבר ט, א-ב ביאור מעט ע"פ
וארשתיך לי. ושם ח, ג ד"ה וארשתיך אות ב (כמו שציין
אדמו"ר מהר"ש באוה"ת שם תתרכח, ב שו"ה כפי - "כמ"ש
בפ' במדבר בד"ה וארשתיך לי ספ"ב") ועליג"כ ביאור מעט
הנ"ל פ"ב, (לקו"ת שם ט, ב), ואוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתצ.
תתצב.

*

לז. באוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתצג נדפס (בהמשך א' להגהות
לד"ה וארשתיך הנדפס שם ע' תתצ) קטע המתחיל עשיי'
לעילא, וניכר בעליל שמכאן עד הסוף הוא הגהות למאמר על
זהר וה' פקד את שרה מש"פ וירא תקס"ז הנחת הר"מ בן
אדה"ז (שנדפס בסה"מ ש"ס זהר תפלה ע' קצט) ואינו שייך
לכאן.

(וראה בסה"מ הנ"ל ע' תקכט טור א' בסופו. ושם
שנמצא בגוכל"ק הצ"צ ושודפס בעז"ה בהוספות לביאוה"ז
לצ"צ).

*

באוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתצא: "וע"פ לך וקדשתך כו'
שבועות תקס"ד". וברשימת המאמרים דשנת תקס"ד שנדפס
בסוף סה"מ תקס"ד ע' שמת לא נרשם ד"ה זה. והכוונה
לד"ה זה הנדפס בסה"מ פרשיות ח"ב ע' תתקיט (ושם הכותרת
בטעות: בשלח. וצ"ל: יתרו).

וענין זה נמצא בשינויים בלקו"ת בחוקותי נ, א
(שו"ה בתורה - והענין (עד שו"ה דברעו - דאתנסלבו כו' -
ועלי"ש המשך העמוד)). בסוף ד"ה אסור לאדם שיטעום.
שנאמר בשבועות תקס"ד ומצויין ברשימת המאמרים הנ"ל.
והנוסח שבלקו"ת הוא הנחת אדמו"ר האמצעי (פקסמיליא
מחלקו נדפס במפתחות והערות ללקו"ת הוצאת תשד"מ ע'
300).

ולפלא על המו"ל דסה"מ פרשיות שלא ציין ללקו"ת במראי מקומות (סה"מ פרשיות ח"ב ע' א' י), (גם במראי מקומות ללקו"ת הוצאת תשד"מ ע' 88 טור ב לא ציינו לסה"מ פרשיות) וכן שנעלם ממנו לפי שעה.

*

חי. בסה"מ תקס"ד ע' שמש הע' 61 שו"ה ובסגנון, ניכר מתוכו שאינו שייך לכאן, ונכפל כאן בטעות מלהלן הע' 62. וראה לקו"ת הוצאת תשד"מ רשימת הכתבי יד (ע' 266 טור א שו"ה ובקיצור) ודו"ק.

*

יט. בלקו"ת בחקותי נ, א שו"ה המקיפים כו' - נדפס: "וכמו ענין הנזכר באדרא דקמ"ו ב' על הני תלתא דאסתלקו דברעו סגי ותקיף אתדבכו נפשותיהן בשעתא דאתנסבו כו'". ולהעיר שהאדרא נגמר בדרך קמה, א. ובסה"מ פרשיות סוף ע' א' י צויין: "קמד, רע"ב (בשינוי קל)". וכצ"ל.

*

כ. במראי מקומות ללקו"ת במדבר ט, ד (הוצאת תשד"מ ע' מח טור ג) שו"ה דבעינן. צ"ל להלן (ע' 96 טור א) לפני שו"ה טוב.

*

שם (ע' 96) שו"ה רבה - ועיין במא"א. צ"ל לפני שו"ה רבה - ויש ללישב.

הת' יוסף יצחק קעלער
- תות"ל 770 -

כא. בתניא פ"ט כותב: **בחלל שמאלי** שהוא מלא דם . . בלב **בחלל הימני** שאין בו דם.

ולהעיר מזח"ב קז, רע"ב בלבא אות תרין היכלין **בחד** דמא **ובחד** רוחא.

לתיבת קטרוג - קטיגור (ראה לקו"ש נח ש.ז.ה.) יש להעיר **מרש"י** רות ג, יג (בדברי בועז) שהי' יצרו **מקטרוגו**.

*

כב. בעט"ר בתחלתו פ"א ע' 6 משכו גי' שס"ה ע"ה.

להעיר מזח"ג רנ, רע"א: שס"ה כחושבן משכו חסר חד. סה"מ תקס"ב ח"ב ע' שצא.

*

בעטרת ראש דרוש לעשיל"ת נ, ב כותב: אלול חוטמ' דילה ותשרי פומא דיליה. ולכאו' צ"ל דילה. וכ"ה בלקו"ת (טעמי המצות) שהובא שם נ, א.

*

כג. במ"ב ח, כה: בשנת **שתיים עשרה** שנה ליורם בן אחאב מלך ישראל מלך אחזיהו בן יהורם מלך יהודה.

ושם ט, כט: ובשנת **אחת עשרה** שזה ליורם בן אחאב מלך אחזי' על יהודה.

וע"ז כותב רש"י: למעלה (ח, כה) הוא אומר בשנת **יב** ועל כרחק יהורם אביו לא מת אלא בשנת **יב** ליורם. ומהו שאמר כאן בשנת **י"א** אומר **אני** שמלך בחיי אביו שנה.

ולפום ריהטא הפי' לפי **רש"י** שכאן (ט, כט) אומר כפי המציאות שהומלך בחיי אביו (והיינו שמונין למלכותו משנת **י"א** ליורם). ושם (ח, כה) מליחסים המלכות לאביו (אף שמלך אחזי' בחיי אביו) שלכן כתוב שרק בשנת **שתיים עשרה** (אחרי מיתת אביו אז) מלך אחזי'.

וראה בלקו"ש ח"ש ש.ז. הערה 43.

*

כד. בגליון תסז העיר הרב גרין שבתו"א כט, א כתוב
ובבקר . . פסוק בשמות ל, ז . בתוספת "ו" אמנם בטור זה
לקמן מובא בלא "ו".

ואולי אפ"ל: כיון שמביא שני כתובים ובהיפך הסדר
מתחילה פסוק (המאוחר) ובהעלות ואח"כ פסוק (המוקדם)
בבקר מוסיף וא"ו בתחילתו שהוא ע"ד שכתוב וכן בבקר
ובקיצור ובבקר. וכ"ה בפירושו בטור זה שמביא עוד פעם
שני פסוקים אלו שמציין כותב: וכן בבקר.

הרב שמואל ראזין
- לונדון אנגלי' -

כה. בהקובץ דפ' וישב משיג הרב ש.פ. באגאמילסקי עלי
במה שהבאתי מסידור צלותם דישראל שתח"י, איזה שינוי
נוסחאות ובפרט ששם נדפס ב' הפסוקים דרוממו גו'.

ובהקדמה שלא חשבתי שמי שהוא ידייק בדברי כל כך.
אך אחר קריאת ההערות של הרב ב. ראיתי שבמה שכתבתי אין
אני חוזר.

אינני טוען שהסידור נקי משגיאות רק מאחר שיצא
מלפני השליט הנוסחא דאמירת ב' הפסוקים דרוממו (ובאמת
כבר הי' ידוע לנו משנת תש"י שכ"ק אדמו"ר שליט"א אומר
ב' הפסוקים, וכמדומה שרשום כן ברשימותי משנים הללו)
אם יש סידור עם נוסח זה הר"ז כלהודא ועוד לקרא.
ואיזה ראי' מביא ממחזור שתחת רשותו שיש שם שגיאות
ואני יכול להביא ממחזור שלנו שגיאות בלי מספר. אך אין
זה אומר שאסור להביא ראי' משם לאיזה נוסח.

מה שכותב באות ו, וסותר אין שתוארתי איך בא
הסיפור לידו. אך סברות אין סותרטם מעשה, שאז כשקנה
אבי מארי ז"ל הסידור הי' ידוע במוסקבה שמקור מוצא
הסידור (ועוד סידורים כיו"ב) הוא בית הדפוס של ראם
(ולא ממוכרי ספרים).

בכגוונא - ולא יתיב, פשוט טה"ד.

בנוגע "לעילא לא יתיב" בקמץ, יודע הנני שכן הוא

בתהלת ה' הרוסטאווער, רק שהבאתי עוד ראי' מסידור אחר.
(ולהעיר שבסידור שתח"י יש הרבה שינויים ברזא דשבת
(בהנקודות) אך כנ"ל שרק הבאתי ראי' על ענין שיש בזה
שינוי נוסחאות).

מה שמקשה מה שכתבתי הקאפלי' ה' מלך ב' פעמים. הנה
בהסידור שתח"י נמצא הוא רק בב' המקומות, כי בשיר של
יום מביא רק (באותי' קטנו') ה' מלך וגו' ובשבת שחרית
אין שם פסוד"ז. אך בכללות במה שכותב אשתמיט מיני' כו'
זה נכון.

הרב משה לברטוב
- תושב השכונה -

כו. במפתח ענינים לתו"א מערכת עקודים נקודים ברודים
בין השאר מציון יד ב (ע.נ.) יט ד (ע.נ.).

ולהעיר: א) יש לעיין מדוע אינו מציון כד ב. ב)
מה שצויון "יד ב" לא מצאתי. ואם נתרץ חדא בחברתא
ש"יד"ב הוא טה"ד וצ"ל "כד"ב אבל אז אינו הולך ע"פ
הסדר שמציון אח"כ יט ד.

מובא בכ"מ בדא"ח (לדוגמא ראה תו"ח ח"ש קלד, א.
ויצא לד, ב) הלשון תושב"כ נק' פנים מאירות ותושבע"פ
פנים מסבירות. וראה פסיקתא פליסקא בחודש השליש עה"פ
אנכל! פנים זועפות למקרא וראה בהערות ותיקונים לשם.

בילקוט שמעוני יתרו רמז רפו לירושלים תשל"ז ע'
442 הערה 41 מביא ובפיוט בסילוק ליום ב' דשבועות:
פנים מאירות למקרא למודיהם. אמנם יש לעיין אם אל"ז
טעה"ד כי בסילוק שם (בדפוסים שראיתי) מובא פנים באימה
למקרא למודיהם וכ"ה בהערות ותיקונים לפסיקתא שם. ומי
שילדע אל' מקום כבודו של המאמר הנ"ל מטובו לפרסמו
בקובצים הבאים.

יש להוסיף עוד א' לרשימת העוסקים בשו"ע אדה"ז -
עמודי ירושלים בהשמה (קודם מס' חגיגה) למס' מגילה
פ,א, ה"א (נדפס דף א' ע"ב פ"א ה"ה ולכאו' צ"ל: ב, ב
פ"א, ה"א) קרוב לסופו וז"ל: ומה מאד נפלאתי על הג'

מהרש"ז בשלחנו במה"ת (ס"א א ס"ח) שר' וזה"ל וזהו ג"כ הטעם ששורה קדושה עליונה בח"ל ביו"ט שני של גלילות, ולכן גם בני א"י הבאים לח"ל חייבים בקדושת היום אף שדעתם לחזור כמו שנת' בהל' יו"ט עכ"ל. ובאמת נהפוך הוא דהם אינם חייבים כלל בקדושת היום והמה מתפללים תפלת חול ורק שאסורים במד"ס בפרהסיא מפני המחלוקת והג' מהרש"ז בעצמו כתב כן בה' יו"ט ס"א תצ"ו ס"ז ס"ח וס"ט וצ"ע.

הרב שמואל ראזין
- לונדון אנגלי' -

כז. הוספות למראי מקומות לדרוש ויהי מקץ
בתו"א ריש פרשתינו

ג, ל

זלע"ז עשה אלקים: קהלת ז, יד. יסוד האש . . .
ומקור הליחות מהמוח! ראה תניא פ"ג. והריאה שואבת . . .
משקה: ברכות סא, רעב. לית מחשבה תפיסא ביה כלל: ת"ז
בהקדמה. כל חוד לפום שיעורא דילינה: ראה זח"א קג, ב.
תניא בהקדמה. אין עוד מלבדו: ואתחנן ד, לה. וכולא
קמיה כלא חשיב: ראה זח"א יא, ב.

ד, ל

ויסוד האש הוא הצמאון שבלב: ראה תניא פ"ג. כטבע
. . . האש: ראה תניא פ"ט. שהמים יורדים . . . נמוך: ראה
תענית ז, א. בעל כרחך אתה חי: אבות ספ"ד. ואשחט . . .
. . . כפ פרעה: ראה בראשית מ, יא.

לא, א

ונפשי כעפר לכל תהי': ברכות יז, א - אלקי נצור.
כאסקופה הנדרסת: ערובין צח, א. ויצו עליו במפגיע זו
תפלה: איוב לו, לב. תענית ז, ב. שהקול מעורר הכוונה:
ראה של"ה פב, ב. ישתה וישכח רישו: משלי לא, ז.
וכמארז"ל גבי הרוגי ב"ד: סנהדרין מג, א. איתא בזוה"ק
זכאי קשוט: ראה גם ח"א רכ, א. מחיל אל חיל: תהלים פד,

ח. מדי חדש . . . יבא כל בשר: לכאו' כצ"ל בהמ"מ. שנהנין
מזבח השכינה: ברכות יד, א.

לא, ב

נהר דינוב . . . מזיעתן של חיות: חגיגה יג, סע"ב.
ויצעק אל ה' בצר לו: לכאו' כצ"ל בהמ"מ. וכמאמר רבן
יוחנן בן זכאי: ברכות כח, ב. אחזתיו ולא ארפנו: שה"ש
ג, ד. בית אמי זו תושב"כ . . . תושבע"פ: ראה גם לקו"ת
במדבר א, רע"ג. זח"ג מ. ב. ולא זכר שר המשקים: בראשית
מ, כג. מקץ לשון סוף: ראה מפרשים עה"פ. ואהי' שעשועים
יום יום: משלי ח, ל. אלפילים שנה קדמה התורה לעולם:
נסמן לעיל ר"פ בראשית. שבע פרות הטובות: מקץ מא, כו.
שבע פרות . . . ותאכלנה: מקץ שם, ג-ד.

הרב רפאל נחמן בערקאוויטש
- לוס אנדזשעלעס - קאליפארניע -

כח. תיקוני בדא"פ בלקו"ש

בלקו"ש ח"א ע' 27 טור א נדפס שלש כוכבים והם
מיותרים.

שם ע' 139 באמצע העמוד נדפס: פרשת בשלח. ויש
להוסיף ט"ו בשבט כמו בע' 81 ועוד.

שם ע' 187 נדפס פרשת ויקהל ויש להוסיף אדר כנ"ל.

שם ע' 194 יש להוסיף כותרת אדר לפני סעי' יא.

שם ע' 228 בהערות טור א' שו"ה קדוש נדפס חלק
וצ"ל חוברת.

שם ע' 240 בהערות טור ב' שו"ה 7 נדפס יד. וצ"ל
יד.

שם ע' 243 טור א' לפני סעי' י' יש להוסיף כותר
שבת הגדול.

שם ח"ב ע' 310 טור ב' שו"ה הוא נסמן 42 ובשוה"ג 43 (ובעמוד הבא גם בפנים וגם בשוה"ג 44 ואח"כ 45).

שם ע' 316 סעי' א' יש לתקן לסעי' ב' וכן הלאה, בכבו"כ מקומות נסמנו חלק מהם בלוח התיקון שבספר המפתחות.

שם ע' 572 בהערות טור ב' שו"ה 47 נדפס ד.י. וצ"ל ד.ו.

י. אביבי

- כפ"ח - אה"ק ת"ו -

כט. בהמשך להערותי אודות כתיבת אמירת ופרסום ההמשך תער"ב שנתפרסמו בכמה זו, אבוא בזה בעוד כמה הערות, ע"ד הדרוש והרמז בדרך אפשר.

בהערותי הקודמות הוכחתי שאף שבאופן כללי התחיל באמירת ההמשך בחה"ש תער"ב והמשיך באמירתו עד ש"פ וירא תרע"ו, עכ"ז המשיך הרבי נ"ע בכתיבת ועריכת ההמשך וחלוקתו לפרקים עד קרוב להסתלקותו בשנת תר"פ.

ע"פ הכלל ש"נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן" יש לומר אשר ההמשך תער"ב יש לו קשר מיוחד עם יום הולדתו של הרבי נ"ע. והוא עפ"י מה שאמר אדמו"ר הצמח צדק (חנוך לנער ע' 8) "נולד כ' חשון תרכ"א, שיש בזה שני כפ"ן, שהוא רומז לכתרא עילאה", דהיינו שלהרבי נ"ע שייכות מיוחדת לספירת הכתר (ראה גם מעייני הישועה ע' 170). ולהעיר: א) שכ' חשון הוא חמישים יום לאחרי ר"ה, ומספר חמישים יש לו שייכות מיוחדת לבחל' הכתר (ראה שיחת ש"פ וירא תשמ"ז), ב) המאמר הראשון שאמר הרבי נ"ע בתקופת נשיאותו התחיל עם "כתר יתנו לך" (ראה בזה שיחת ש"פ וירא תשמ"ג) והשייכות המיוחדת של ההמשך תער"ב לספירת הכתר, יש לומר: א) שנה זו היתה שנת המאה להסתלקותו של אדה"ז, ומספר מאה שייך במיוחד לספירת הכתר (ראה קונטרס כ"ף מרחשון תשמ"ח פ"ז. וש"נ). ב) התחלת אמירת ההמשך ה' בחג השבועות, ששייך במיוחד לספירת הכתר (כמבואר בכ"מ, ולהעיר שמאמרי הרבי נ"ע בבאיור ענין הכתר נאמרו בד"כ בחגה"ש). ג) ונרמז הוא

גם בניסוח השנה בכותרת למאמרי שנת תרע"ב - "תער"ב" מלשון עריבות, שקשור עם ענין התענוג שנמשך מפנימיות הכתר. והיינו ששנה זו הביאה גילוי חדש מפנימיות הכתר (ראה אגה"ק ס"ד) - אמירת ההמשך תער"ב!

(ב) ההמשך תער"ב יש לו שייכות מיוחדת לחג השבועות. לבד מזה שתחלת **אמירתו** ה' בחגה"ש - הנה גם **המשך** אמירתו קשור **לחגה"ש**: פנים ההמשך בגוכי"ק נכתב רצוף בלי רווחים, מ"מ במקומות אחדים בעת שמתחיל לבאר ענין חדש - ה"ז בא בעמוד חדש. ובהשגחה פרטית תחלת אמירת ענינים אלו ה' ב(סמיכות ל) חגה"ש, ואלו הם: המאמר דליל א' דחה"ש תער"ג, המאמר דש"פ במדבר תרד"ע, והמאמר דליל א' דחה"ש תרע"ה!

הקשר לחגה"ש **בולט** במיוחד בשנת תרע"ג: לקראת חגה"פ כתב ואמר המשך **חדש** של כמה מאמרים ונמשך באמירתו עד חגה"ש. ורק **בחגה"ש** התחיל לומר את הענין ה**חדש השיך** להמשך תער"ב!

ואפשר לומר בזה, נתבאר בכ"מ (ראה לקו"ש ח"כ ע' 180) שמ"ת פעל את ענין ה"שלו"ם בעולם, שאז נעשה החיבור בין עליונים ותחתונים, ועד"ז הוא גם בתורת החסידות שלאחרי י"ט כסלו נעשה השלו"ם בתורת החסידות ע"י שעניני תורת החסידות באו בהלבשה בלבושי השכל.

בהמשך לזה אפ"ל: בדורו של הרבי נ"ע שע"י באו עניני תורת החסידות בהתלבשות יותר בלבושי השכל, וביותר הוא ע"י התליסדות ישיבת תו"ת שחידשה שלימוד תורת החסידות להי' **באותו האופן** כללימוד תורת הנגלה, ובמיוחד ע"י ה"המשך תער"ב" - נפלאות שבנפלאות, "שאז התחילה תקופה חדשה בהתרחבות החסידות, וכל הענינים הכי עמוקים בחסידות נתבארים בהרחבה כענינים מוחשיים ממש". היינו שהרבי נ"ע פעל ענין ה"שלו"ם בתורת החסידות **בשלימות יותר** לגבי השלו"ם בדורו של אדה"ז.

ונרמז כ"ז בתובה הראשונה של ההמשך **"בשעה** (שהקדימו)" ; תיבת "בשעה" בגימטריא שמו הראשון של הרבי נ"ע - "שלו"ם, עם תיבת הכולל.

ועפ"ז יובן מה שהרבי נ"ע התחיל לומר את ההמשך

בחגה"ש: ידוע פתגמו המפורסם במאמריו ש"מ"ת לא יהי' עוד הפעם", שבעת מ"ת ניתנה כל התורה, הנגלה והנסתר, דהיינו שענין ה"שלוש" בעולם שייך וקשור במיוחד לחג השבועות. ולכן באמירת ההמשך תער"ב שע"י נפעל ענין ה"שלוש" בשלימות יותר, כנ"ל - לכן התחיל באמירתו ג"כ בחגה"ש.

אך כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה להדפיסו **בי"ט כסלו**: וי"ל בד"א כי **פרסום** ההמשך והדפסתו ה"ז שלב חשוב ביותר **בהפצת** המעיינות חוצה, (א) מצד עצם פרסום ההמשך - נפלאות שבנפלאות, (ב) הדפסת ההמשך נתנה **בי"ט כסלו**, שאז **נפעל** הענין של "יפוצו מעיינותך חוצה".

(ג) נתבאר בכ"מ (ראה לקו"ש חיל"ט ע' 23) אשר הענין של "ארוכה מארץ מדה" שבתורה הוא בעיקר בפנימיות התורה. עפ"י ל"ל ע"ד הרמז מה שהמשך תער"ב לא נגמר בכתיבה ועד"ז בכו"כ המשכיו - כי פנימיות התורה אין לה גבול ומדה. והביאור בזה, ובהקדם:

ידוע שהרבי נ"ע משתמש הרבה במאמריו בתיבת "וכו" (ראה שיחת יו"ד שבט תשל"ז).

ואולי יש לומר עפ"י המבואר בלקו"ד ח"ב רצו, א (תרגום חפשי): החסיד מורי הרשב"ץ נ"ע קרא לאבא הרמב"ם של חסידות, כי כל ענין אצל האבא הוא הלכה קבועה ומסודרה עם כל ההסבר של הענין דבר דבר על אופנו. וראה שיחת י"ג ניסן תשמ"ו שחידושו של הרבי נ"ע הוא בבירור וליבון הסוגיות עד **למסקנת** הענין.

ולכן הרבה הרבי נ"ע להשתמש בתיבת "וכו" לומר: היות ובתורת החסידות עסקינן (**פנימיות** התורה) שאין לה **גבול**, הנה גם לאחר הצעת הדברים בלשון ברורה וצחה, עדיין ישנם עוד ביאורים וענינים עד בלי גבול - "וכו"!!

אך **מודגש** הוא במיוחד בהמשך תער"ב - כנ"ל שבין כל מאמריו הוא נפלאות שבנפלאות - ובב' הקוין: (א) אין זוף - **למעלה** עד אין קץ, שזה נרמז **בתחלת** ההמשך שהתחלתו הוא "בשעה שהקדמו" - באות ב', לומר **שלפנ"ז** ישנו ה"א" - אופן הלימוד כמו שהוא למעלה מעלה (ראה לקו"ש

חט"ו בתחלתו) ב) אין סוף - למטה עד אין תכלית, ונרמז בזה שהמשך לא נגמר בכתיבה, וכן שסיומו הוא "ממש כו" - לומר שפנימיות התורה היא בלי גבול ממש.

ע"ד הרמז ל"ל מה שתיבת כו' מאד שימושית במאמרי רבותינו נשיאינו, ובשופי במאמרי הרבי נ"ע, ובהקדם:

ידוע שהרמב"ם מתחיל את ספרו משנה תורה בשם הוי' (יסוד היסודות ועמוד החכמות). ונתבאר בזה כי ספר משנה תורה הוא ספר של הלכות פסוקות, ופס"ד הלכה שייך לשם הוי'. (ראה הדרן על הרמב"ם (קה"ת, תשמ"ה) סי"ז וש"נ).

ומה שהרמב"ם מרמז רק בתחלת הספר, אפ"ל בד"א כי תורת הנגלה ירדה בסתר המדרגה עד שנתלבשה בדברים גשמיים ועניני העולם ועד שנתלבשה בטענות של שקר. ולכן אע"פ שכל הספר דן בעניני הלכה ששייכת לשם הוי', מ"מ לא נרגש בעת הלימוד בגלוי האלקות שבה. ובכדי שהלימוד יהי' כדבעי צ"ל "ברכו בתורה תחלה" (לקו"ש שם) ולכן גם הרמב"ם מרמז רק בתחלת הספר לשם הוי'.

אך תורת החסידות אע"פ שג"כ נתלבשה בלבושי השכל, עכ"ז מאיר בה בגלוי האלקות והתייחדותה באור א"ס ב"ה, להיותה בחי' ה"יחידה" שבתורה, בחי' עצם מהות התורה, ולכן לית תמן לא קושיא ולא מחלוקת, כי להיותה עוסקת בעניני אלקות מאיר בה בגלוי המסקנה וההלכה שבדבר, ובמיוחד במאמרי הרבי נ"ע - הרמב"ם של תורת החסידות - שבירר את המסקנה וההלכה שבחסידות. הרי בתורת החסידות נרגש בגלוי בכל חלקי' שייכותה לשם הוי' שרש ההלכה.

ועפ"ז יובן מה שתיבת "כו" שימושית מאד במאמרי רבותינו נשיאינו, ובמיוחד במאמרי הרבי נ"ע. כי תיבת כו' מספרה 26 כמנין שם הוי' והרבי נ"ע להיותו הרמב"ם של תורת החסידות - הנה לאחרי כל ענין והלכה בחסידות רומז לשם הוי' שרש ההלכה. (ויובן כ"ז בעומק יותר ע"פ המבואר בהדרן על הרמב"ם תשמ"ח. ואכ"מ).

הרב שלום יעקב חזן
- שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א -
רסיפה ברזיל

לזכות

כ"ק אדמו"ר שליט"א

נשיא דורנו

לאריכות ימים ושנים טובות

לרגל יום הבהיר – ה' טבת

יום בו "דידן נצח" לעיני כל העמים

בקשר לפדיון שבויים דספרי כ"ק רבותינו נשיאינו

ביום ג', שהוכפל בו כי טוב,

לפ' ותחי רוח יעקב גו' (תשמ"ז)

ויה"ר שיראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו, חסידיו

ומכלל ישראל וינהיג את כולנו מתוך בריאות הרחבה

ונחת, ובקרב ממש נלך, כל בני שליט"א, קוממיות

לארצנו הקדושה

נדפס ע"י

ר' יוסף וזוג' מרת מרים שיחיו וולדמאן

ולזכות

בתם מרת חנצא ובעלה ר' מנחם מענדל

ובנם ברוך יהודה שיחיו

שם טוב